

УДК 338.24

Шацова Л.П.*аспірант кафедри обліку, аналізу й аудиту
Одеського національного політехнічного університету***Станкова Л.І.***аспірант кафедри обліку, аналізу й аудиту
Одеського національного політехнічного університету*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Проведено аналіз основних визначень вітчизняних і зарубіжних трактувань терміну «інноваційна діяльність». Показано їх різноманітність, відмінність підходів до визначення залежно від розуміння досліджуваного явища з різних точок зору, рівнів діяльності та інших факторів. Уточнено поняття інноваційної діяльності та її сутність як результат господарської діяльності, що підвищує її ефективність і вимагає розробки методики формування механізму управління витратами інноваційної діяльності з урахуванням характерних особливостей.

Ключові слова: інноваційна діяльність, категорії інноваційної діяльності, рівні інноваційної діяльності, процес, інновація.

Шацова Л.П., Станкова Л.І. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ СУЩНОСТИ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Проведен анализ основных определений отечественных и зарубежных трактовок термина «инновационная деятельность». Показано их многообразие, различие подходов к определению в зависимости от понимания исследуемого явления с различных точек зрения, уровней деятельности и других факторов. Уточнено понятие инновационной деятельности и ее сущность как результат хозяйственной деятельности, повышающий ее эффективность и требующий разработки методики формирования механизма управления затратами инновационной деятельности с учетом характерных особенностей.

Ключевые слова: инновационная деятельность, категории инновационной деятельности, уровни инновационной деятельности, процесс, инновация.

Shatskova L.P., Stankova L.I. THEORETICAL ASPECTS DEFINING THE ESSENCE OF INNOVATIVE ACTIVITY OF ENTERPRISE

The analysis of the main definitions of domestic and foreign treatments of the term «innovative activity» is carried out. Their variety, distinction of approaches to definition depending on understanding of the studied phenomenon from the various points of view, levels of activity and other factors is shown. Concept of innovative activity and its essence is specified as the result of economic activity increasing its efficiency and demanding the development of a technique of formation mechanism of cost management innovation taking into account characteristics.

Keywords: innovative activity, categories of innovative activity, levels of innovative activity, process and innovation.

Постановка проблеми. У зв'язку із зростаючою роллю інноваційної діяльності в досягненні довгострокових конкурентних переваг господарюючих суб'єктів очевидна актуальність докладного розгляду терміну «інноваційна діяльність» для виявлення та уточнення її сутності. Відсутність єдиного підходу до трактування інноваційної діяльності свідчить про її багатогранність та вносить суперечність у їх розуміння. Саме тому актуальним є дослідження й узагальнення основних підходів до тлумачення та розуміння поняття «інноваційна діяльність».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зростання ролі науково-технічного прогресу у суспільному розвитку та виробництві зумовило появу великої кількості наукових праць у цьому напрямі. Основні теоретичні та прикладні засади інноваційної діяльності відображені у роботах таких зарубіжних учених, як П. Друкер, І. Шумпетер, Б. Санто, Р.А. Фатхутдінов, В.Б. Агронович, М.Ю. Буртовой, Д.І. Кокуркін та ін. Вітчизняні науковці, які вивчають різні аспекти інноваційної діяльності, теж розглядають цю проблему: Н.В. Краснокутська, М.П. Денисенко, Я.В. Риженко, О.О. Лапко, Т.О. Скрипко, С.В. Мочерний та ін.

Постановка завдання. Враховуючи відсутність єдності поглядів щодо поняття інноваційної діяльності, необхідно провести огляд напрацювань учених та узагальнити основні підходи до визначення інноваційної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виділити інноваційну діяльність як предметну неможли-

во, так як будь-яку діяльність у будь-якій області можна прийняти за інноваційну, якщо привнести в неї нововведення, яке відрізняється високим рівнем затребуваності, з метою отримання результату. Інноваційна діяльність є складним і широким поняттям і являє собою комплекс науково-технічної, фінансової, організаційної та комерційної діяльності.

Поняття «інноваційна діяльність» еволюціонувало відповідно до етапів розвитку сучасної теорії інновацій – від класичної до соціально-психологічної концепції. В еволюції теорії інновацій виділяють низку етапів розвитку: класична теорія інновацій; теорія великих циклів; неокласична теорія; теорія прискорення або теорія інноваційного підприємництва; теорія технологічних укладів; соціально-психологічна теорія. В рамках кожної теорії уточнюється зміст інноваційної діяльності (табл. 1).

Інноваційна діяльність являє собою складну категоріальну структуру. Можна виділити такі категорії інноваційної діяльності, як: історична, економічна, інструментальна, філософська, юридична.

Теоретичні підстави дослідження інноваційної діяльності як історичної категорії пов'язані у першу чергу з економічною історією, яка постачає досліднику факти для їх належного опанування, дає можливість зрозуміти економічні явища в урахуванням принципу історизму. Інноваційна діяльність – насамперед це історична категорія, оскільки вона є властивою людині і суспільству момент їх життєдіяльності, що включає в себе соціально-політичні, економічні, науково-технічні та інші фактори суспільного розви-

тку. І в силу цього інноваційна діяльність виступає як загальноісторичний процес.

Таблиця 1
Зміст інноваційної діяльності відповідно до етапів розвитку теорії інновацій

Теорія інновацій	Зміст інноваційної діяльності
Класична теорія інновацій	Інноваційна діяльність представляється як стрибкоподібні якісні перетворення виробничого процесу [1].
Теорія великих циклів	Інноваційну діяльність слід розглядати тільки за умов циклічності і динамічного змагання старих товарів і технологій з новими, які приходять їм на зміну, і визначає руйнування, що постійно повторюється, процесом творчого руйнування, шляхом від застарілого до сучасного [2].
Неокласична теорія	Інноваційна діяльність розглядається як фактор економічного зростання або підвищення ефективності використання основних факторів виробництва, при цьому параметри науково-технічного прогресу розглядаються як екзогенні (задані поза системою), в той же час не аналізуються причини виникнення передумов, що забезпечують розробку і впровадження нововведень як основи економічного зростання [1].
Теорія прискорення або теорія інноваційного підприємництва	Розглядається зв'язок інноваційної діяльності та підприємництва, висока віддача інвестицій в інноваційну сферу необхідність державного сприяння інноваційному розвитку підприємств та суспільства [3, с. 63].
Теорія технологічних укладів	Розглядається як автономний ланцюжок однорідних технологічних процесів виготовлення будь-якої продукції, об'єднаний із суміжними технологічними процесами в галузях-постачальниках і галузях-споживачах. Інноваційна діяльність на всьому своєму протязі повинна передбачати як науково-дослідні і дослідницько-конструкторські роботи, так і їхній маркетинговий супровід, у їх логічному взаємозв'язку [4].
Соціально-психологічна теорія	Пов'язана з пріоритетом людських відносин у управлінні інноваційної діяльністю. Основне місце посідають проблеми ролі особистості, поведінки, мотивації, рівень освіти, аналіз соціально-психологічних і організаційно-соціологічних чинників [3, с. 64].

Інноваційна діяльність з позицій економічної науки є економічною діяльністю людей, у ході якої забезпечується новий урівень взаємодії факторів виробництва, або, по І. Шумпетеру, втілення в життя нової комбінації виробничих факторів, яка дозволяє задовольнити нові потреби [2, с. 6].

Якщо оцінювати інновації як результат задоволення безперервно виникаючих потреб щодо оновлення, перетворення і заміщення колишніх економічних благ у результаті економічної діяльності, здійснюваної економічними суб'єктами, то це дає можливість досліджувати інноваційну діяльність, використовуючи методологію економічної науки.

Викликає певний інтерес підхід до інноваційної діяльності як до інструментальної категорії, представлений П. Друкер. Він підкреслив, що інноваційна діяльність – це особливий інструмент, що дозволяє підприємцю використовувати зміни і перетворювати їх на нові можливості для, наприклад, відкриття нового бізнесу або надання нової послуг. Підприємець повинен перебувати у цілеспрямованому пошуку джерел інновацій, змін і ознак, що вказу-

ють на можливості застосування на практиці принципів успішної інноваційної діяльності [5, с. 39].

Інноваційна діяльність виступає і як юридична категорія. У цьому випадку правове осмислення проблем та змісту даної діяльності регулюється нормативними правовими актами чинного законодавства. При тлумаченні терміну «інноваційна діяльність» особливу увагу акцентують на організаційної складових, критеріях ефективності, розглядають дане поняття як підприємницьку, комерційну або господарську діяльність.

Інноваційна діяльність може бути осмислена як філософська категорія в силу того, що вона відображає динаміку сучасного життя у всьому різноманітті її взаємозв'язків; пронизує всі сфери життя суспільства, допомагає розкрити логіку його розвитку; сприяє виділенню і синтезу методологічних моментів; є невід'ємною частиною осмислення людиною свого досвіду життя і, отже, набуває онтологічне значення. Крім цього інноваційна діяльність набула характеру філософської категорії, яка описана економістом Б. Санто, який припустив, що усвідомлений саморозвиток шляхом форсованої інновації у суспільстві, яке, як правило, протриває змінам, є не що інше, як суспільно-технічна еволюція цього суспільства, еволюція людського інтелекту [6, с. 7].

Здійснені дослідження показали, що як у світовій, так і у вітчизняній практиці не існує єдності щодо визначення сутності поняття «інноваційна діяльність». Вона являє взаємопов'язану сукупність складних явищ і процесів. Відмінність розглянутого терміну полягає в різному обсязі розуміння досліджуваного явища. У зв'язку з цим виникає множинність позицій авторів, яка пояснюється не пропращаністю понятійного апарату у вітчизняному законодавстві, а також складністю і багатогранністю інноваційної діяльності. Тому з теоретичної точки зору важливо чітко сформулювати дане поняття.

Деякі вчені роблять акцент на творчій складовій даного виду діяльності, а інші – на виробничій складовій інноваційної діяльності, треті орієнтуються на її спрямованість з урахуванням переваг і смаків кінцевого споживача.

Одні експерти вважають правильним визначення інноваційної діяльності, що базується на підставі поняття інновацій, проте інші з інноваційної діяльності поняття інновацій виводять, пояснюючи це тим, що інновації виступають в якості кінцевого продукту інноваційної діяльності.

Б. Санто глобально асоціює інноваційну та інтелектуальну діяльність, розглядаючи в якості рушійної сили і первинного джерела інноваційної діяльності інтелект людей і творчу людську активність [6, с. 7].

В.В. Іванов розглядає інноваційну діяльність на семи економічних рівнях: індивідуальний – на рівні конкретної людини, тут відбувається основний етап отримання знань; мікрорівень – інноваційною діяльністю зайнято одне підприємство, що здійснює розробку або випуск наукомісткої продукції, а також надає послуги по забезпеченню інноваційного процесу; локальний – інноваційна діяльність здійснюється групою підприємств на рівні одного або декількох муніципальних утворень; мезорівень – інноваційна діяльність здійснюється групою підприємств на рівні мережевих або корпоративних структур в межах державно-регіональних утворень; макро-рівень – інноваційна діяльність здійснюється в межах однієї держави або державно-регіональних утворень, інституційну основу якої складає національна інноваційна система; гіпер-рівень – інноваційна діяльність здійс-

снюється об'єднаними національними інноваційними системами, транснаціональними корпораціями; глобальний – отримання і поширення нових знань на рівні глобальних формалізованих і неформалізованих мереж [7].

Інноваційну діяльність розглядають як сукупність ланок «наука – техніка – виробництво – споживання». При цьому серед учених немає єдиної думки з даного питання. Так, замість стадії «наука» виділяють стадію «генерування нової ідеї». Ряд учених виключають стадію «техніка», так як дослідний зразок, на їхню думку, є результатом прикладних досліджень. Замість стадії «техніка» виділяється

етап «розробки», тобто проектування або конструювання. Стадія «виробництво» також трактується неоднозначно. Б. Санто розділяє їх на три самостійних стадій: дослідне виробництво, підготовка до виробництва, саме виробництво [6].

Одні вчені виділяють підготовку виробництва та освоєння, віднісши до виробничої стадії тільки масове виробництво продукції, інші вводять стадію первинного стану нововведення. Подібні розбіжності ви-

Таблиця 2

Підхід до визначення поняття «інноваційна діяльність» як процес

Автор	Сутність визначення
Т.О. Скрипко	Процес, спрямований на реалізацію результатів завершення наукових досліджень і розробок або інших науково-технічних досягнень у новий або вдосконалений продукт, що реалізується на ринку, у новий або вдосконалений технологічний процес, що використовується у практичній діяльності, а також супутні наукові дослідження і розробки [8].
О.В. Хмельницька	Процес зі стратегічного маркетингу, НДДКР, організаційно-технічної підготовки виробництва, виробництва й оформлення нововведень, їх впровадження та комерційної реалізації на ринку з метою отримання прибутку, поширення в інші сфери [9].
Г.О. Трифілова	Процес, спрямований на втілення результатів наукових досліджень та розробок або інших науково-технічних досягнень у новий чи удосконалений продукт, який реалізується на ринку, у новий або удосконалений технологічний процес, який використовується у практичній діяльності [10].
О.А. Мизрова	Сукупність науково-дослідних, прикладних, експериментальних робіт, необхідних для створення інноваційних робіт, пов'язаних із створенням дослідних та серійних зразків нової продукції та технологій, з сертифікацією і стандартизацією інноваційних продуктів, з проведенням маркетингових досліджень і організацією ринків збуту інноваційних продуктів; всі види посередницької діяльності і інші види робіт, що взаємопов'язані в єдиний процес з метою створення і поширення інновацій [11].
Р.А. Фатхутдинов	Процес стратегічного маркетингу, НДДКР, організаційно-технічної підготовки виробництва, виробництва й оформлення нововведень, їх впровадження (або перетворення) і поширення в інші сфери [12].
К. В. Ковтуненко	Інноваційною діяльністю може бути як інноваційний процес, так і його окремі етапи або їх певна комбінація [13].
Г. Менш	Процес, спрямований на розробку і реалізацію результатів закінчених наукових досліджень або інших науково-технічних досягнень у новий чи удосконалений продукт, реалізований на ринку, у новий чи удосконалений технологічний процес, використовуваний у практичній діяльності, а також пов'язані з цим додаткові наукові дослідження і розробки [14].

Таблиця 3

Підхід до визначення поняття «інноваційна діяльність» як вид діяльності

Автор	Сутність визначення
С.В. Мочерний	Вид діяльності, пов'язаний із трансформацією наукових досліджень і розробок, інших науково-технологічних досягнень у новий чи покращений продукт, введений на ринок, у новий чи покращений технологічний процес, що використовується у практичній діяльності, чи новий підхід до соціальних послуг [9].
І.В. Войтов	Діяльність, що спрямована на створення і практичне використання (доведення до споживача) нових або вдосконалених видів продукції, технологій, послуг або організаційних рішень адміністративного, виробничого, комерційного або іншого характеру, що економічний (соціальний, екологічний чи інший) ефект [9].
П.М. Завлін, А.К. Казанцев, А.Е. Миндели	Діяльність, що пов'язана із трансформацією результатів наукових досліджень та конструкторських розроблень у новий продукт, удосконалений технологічний процес чи новий підхід до соціальних послуг, спрямована на використання і комерціалізацію цих результатів, випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів та послуг [15].
Т.В. Майорова	Діяльність, що спрямована на використання та комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів та послуг [16].
О.В. Васильєв	Діяльність, що спрямована на використання та комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок, випуск нових конкурентоспроможних товарів та послуг [9].
Б. Язлюк, А. Бутов, В. Костецький	Діяльність, що спрямована на використання результатів наукових досліджень і розроблень для розширення й оновлення номенклатури та поліпшення якості продукції, удосконалення технології її виробництва з подальшим удосконаленням і ефективною реалізацією на внутрішньому та зовнішньому ринках [17].
Н.В. Краснокутська	Діяльність колективу, спрямована на забезпечення доведення науково-технічних ідей, винаходів до результату, придатного до практичного застосування та реалізації їх на ринку з метою задоволення потреб суспільства в конкурентоспроможних товарах і послугах [3].
М.П. Денисенко, Я.В. Риженко	Діяльність, що пов'язана з перетворенням наукових досліджень і розробок, а також винаходів та відкриттів у новий продукт, або новий технологічний процес, що впроваджуються у виробничий процес [18, с. 12].

никають і по четвертій стадії. Для одних – це стадія «споживання», що включає реалізацію нової продукції споживачам і її експлуатацію; для інших – «застосування», тобто освоєння у сфері споживання, швидке розповсюдження; для третіх «поширення», тобто економічне освоєння у загальнодержавному масштабі на всіх підприємствах, де це ефективно.

В цілому здійснений аналіз показав, що більшість дослідників розглядаються дві точки зору щодо розуміння сутності інноваційної діяльності. Одні автори наголошують на тому, що це вид діяльності, інші – процес (табл. 2, 3).

При аналізі поняття «інноваційна діяльність» як поняття інноваційного законодавства слід розрізнити широкий та вузький підхід. Широкий підхід, який закріплений у законодавстві, не надає правових підстав для її визнання як самостійного виду господарської діяльності. Фактично будь-які дії адміністративного, організаційного, фінансового, маркетингового та іншого характеру, які забезпечують здійснення інновацій і зумовлюють введення на ринок нових видів продукції та послуг, можна віднести до інноваційної діяльності. Це означає, що широкий підхід до визначення інноваційної діяльності надає підставу для визнання інноваційної складової при здійсненні будь-якого виду господарської діяльності.

Для того, щоб визначити інноваційну діяльність як самостійний вид господарської діяльності, вимагається застосування вузького підходу, при якому потрібно встановити її ознаки як такі. При цьому треба визначитися: чи об'єднати всі види господарської діяльності, які опосередковують інноваційний процес, в один термін «інноваційна діяльність», чи їх відмежувати і визначити інноваційною діяльністю тільки один із видів.

Вивчаючи вітчизняне законодавство, приходимо до висновку, що у ньому також немає узгодженості та єдності у розумінні щодо поняття «інноваційна діяльність» (табл. 4).

Рис. 1. Підходи до визначення сутності «інноваційна діяльність»

Таблиця 4

Законодавче регулювання
інноваційної діяльності в Україні

Закони та нормативні акти	Зміст інноваційної діяльності
Закон України «Про інноваційну діяльність»	Діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг [19].
Закон України «Про інвестиційну діяльність»	Одна із форм інвестиційної діяльності, яка здійснюється з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу, що включає: випуск і розповсюдження принципово нових видів техніки і технологій; прогресивні міжгалузеві структурні зрушення; реалізацію довгострокових науково-технічних програм з великими строками окупності витрат; фінансування фундаментальних досліджень для здійснення якісних змін у стані продуктивних сил; розробку і впровадження нової, ресурсозберігаючої технології, призначеної для поліпшення соціального і екологічного становища [20].
Господарський кодекс України	Діяльність учасників господарських відносин, що здійснюється на основі реалізації інвестицій з метою виконання довгострокових науково-технічних програм з тривалими строками окупності витрат і впровадження нових науково-технічних досягнень у виробництво та інші сфери суспільного життя [21].

Різноманітні підходи щодо визначення сутності інноваційної діяльності можна узагальнити у рисунку 1.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, наведений аналіз вивченої та проаналізованої вітчизняної та зарубіжної літератури, законодавства з інноваційної діяльності дозволяє зробити деякі висновки:

- термін «інноваційна діяльність» трактується неоднозначно, оскільки не існує єдиного підходу до його визначення та змістом;

- саме поняття «інноваційна діяльність» еволюціонувало: у відповідності з даним принципом інноваційна діяльність розкривається відповідно до етапів розвитку сучасної теорії інновацій – від класичної до соціальної концепції;

- інноваційна діяльність представляє взаємопов'язану сукупність складних явищ і процесів. У зв'язку з цим виникає множинність позицій авторів, яка пояснюється непропорційованістю понятійного апарату у вітчизняному законодавстві, а також багатогранністю інноваційної діяльності;

- інноваційна діяльність є багаторівневою категорією, що охоплює всі рівні економічної системи. У зв'язку з цим державна інноваційна політика повинна враховувати особливості інноваційної діяльності на кожному з рівнів;

- категорія «інноваційна діяльність» суперечлива відповідно до принципу двополярності, трактують-

щим інноваційну діяльність як процес і як діяльність. Основним протиріччям наведених точок зору є те, що одні автори включають у поняття «інноваційна діяльність» не тільки створення, але також реалізацію інновацій, а інші – лише створення.

Інноваційна діяльність є рушійною силою формування інтелектуального капіталу підприємства. Тому з точки зору формування інтелектуального капіталу пропонується таке формулювання даного поняття: інноваційна діяльність підприємства це послідовний ланцюг етапів, який починається з пошуку нових ідей та закінчується їх втіленням у конкретні інноваційні продукти, технології або послуги з подальшим ефективним використанням і комерціалізацією на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Дане визначення акцентує увагу на результатах інноваційної діяльності підприємства як засобах підвищення ефективності господарської діяльності підприємства. А це у свою чергу вимагає розробки методики формування механізму управління витратами інноваційної діяльності підприємств з урахуванням властивих їй особливостей.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ермаков С.В. Инновационный менеджмент / В.С. Ермаков. – М. : Высшее образование, 2007.
2. Шумпетер Й.А. Теория экономического развития (Исследование предпринимательской прибыли, капитала и цикла конъюнктуры) : Пер. с нем. / Йозеф Алоиз Шумпетер. – М. : Прогресс, 1983. – 453 с.
3. Краснокутська Н.В. Інноваційний менеджмент : навч. посібник / Н.В. Краснокутська. – К. : КНЕУ, 2003. – 504 с.
4. Глазьев С.Ю. Теории долгосрочного технико-экономического развития / С.Ю. Глазьев. – М. : Владар, 1993. – 223 с.
5. Друкер Питер Ф. Бизнес и инновации : Пер. с англ. / Питер Ф. Друкер – М. : ООО «И.Д. Вильямс», 2007.
6. Санто Б. Сила инновационного саморазвития / Б. Санто // Инновации. – 2004. – № 2. – С. 5-15.
7. Иванов В.В. Инновационная политика при переходе к экономике знаний / В.В. Иванов – ЭНСР. – 2006. – № 1(32). – С. 47-58.
8. Скрипко Т.О. Інноваційний менеджмент : підручник / Т.О. Скрипко. – К. : Знання, 2011. – 423 с.
9. Захаркін О.О. Інноваційна діяльність підприємства: теоретичний аспект / О.О. Захаркін // Проблеми економіки. – 2013. – № 4. – С. 274-280.
10. Сербенівська А.Ю. Сутність та значення інноваційних процесів в діяльності підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1690>.
11. Мызрова О.А. Развитие и современное состояние теории инновации / О.А. Мызрова // Вестник Саратовского государственного технического университета – 2006. – № 3(15). – С. 152-162.
12. Фатхутдинов Р.А. Инновационный менеджмент : справ. пособие / Р.А. Фатхутдинов. – Питер, 2002. – 400 с.
13. Ковтуненко К.В. Інноваційний процес та інноваційна діяльність як рушійна сила формування інтелектуального капіталу промислового підприємства [Електронний ресурс] / К.В. Ковтуненко // Економіка. Управління. Інновації. Електронне наукове фахове видання. – 2013. – № 1(9). – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/eui/2013_1/pdf/13kkvkpp.pdf.
14. Mench G. Statement in Technology: innovation overcome the depression / G. Mench. – Cambridge : Mass, 1979.
15. Инновационный менеджмент : справ. пособие / Под ред. П.Н. Завлина, А.К. Казанцева, Л.Э. Миндели. Изд. 2-е перераб. и доп. – М. : ЦИСН, 1998. – 568 с.
16. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність : навч. посібник / Т.В. Майорова. – К. : ЦУП, 2004. – 376 с.
17. Б.Язлюк. Теоретичні основи сутності й змісту інновацій та інноваційної діяльності / Б. Язлюк, А. Бутов, В. Костецкий // Галицький економічний вісник. – 2012. – № 6(39). – С. 52-65.
18. Денисенко М.П., Риженко Я.В. Стратегічна місія інноваційної діяльності та шляхи її активізації в Україні / М.П. Денисенко, Я.В. Риженко // Проблеми науки. – 2007. – № 6. – С. 10-16.
19. Закон України «Про інноваційну діяльність» // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 36. – 266 с.
20. Закон України «Про інвестиційну діяльність» // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 47. – 647 с.
21. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, 19-20, 21-22. – 144 с.

УДК 338.26.28:339.97

Шишмарьова К.В.

аспірант кафедри менеджменту та бізнесу

Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця

ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ТАКТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА»

Стаття присвячена розгляду сутності поняття «тактичне планування», встановленню відмінностей між стратегічним і тактичним плануванням діяльності підприємства. Узагальнено поняття тактичного планування, сформульовані різними авторами. На їх основі запропоновано більш повне визначення поняття тактичного планування.

Ключові слова: тактичне планування, стратегічне планування, поточне планування, тактика, політика.

Шишмарева Е.В. ОПРЕДЕЛЕНИЕ СУЩНОСТИ ПОНЯТИЯ «ТАКТИЧЕСКОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ»

Статья посвящена рассмотрению сущности понятия «тактическое планирование», установлению различий между стратегическим и тактическим планированием деятельности предприятия. Обобщены понятия тактического планирования, сформулированные различными авторами. На их основе предложено более полное определение понятия тактического планирования.

Ключевые слова: тактическое планирование, стратегическое планирование, текущее планирование, тактика, политика.

Shishmarova K.V. DEFINITION OF THE CONCEPT OF ESSENCE «TACTICAL PLANNING OF AN ENTERPRISE ACTIVITY»

The article considers the essence of tactical planning, the distinction between strategic and tactical planning of an enterprise activity. The basic concepts of tactical planning formulated by different authors are summarized. On their basis are proposed more comprehensive definition of tactical planning.

Keywords: tactical planning, strategic planning, current planning, tactics, politics.